

מאמר ראשון

אמונה

האמונה – שירת החיים של יהודי

החשוכים ביותר, גם כאשר עולמו חשך בעדו. וברגעים הטראגיים ביותר, מברך איש יהודי בכל לב, „ברוך דיין האמת“, ומצהיר כי הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול (דברים לב), ומרגיש כי גם כאשר „ואציעה שאול – הנד“, וגם כי „אשכנה באחריות ים – גם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך“ (תהלים קלט).

האמונה היא אושר החיים. בעת שהקב"ה מאיר ליהודי באור האמונה הזכה והבהירה, אין קץ לאשרו. בה הוא מרגיש את האושר הנעלה ביותר, וכל תענוגי עולם לא ישוו לתענוג העילאי הזה. ומה מאד הוא אומלל בעת אשר עננים שחורים יכסו עליו את אור האמונה, ורגשי בדידות וניתוק מאביו שבשמים מעיקים על לבו עד דכדוכה של נפש.

האמונה הזכה והטהורה, נותנת ליהודי מבט מיוחד על כל הבריאה. הוא רואה את הבורא ית"ש מתוכה, מהשמים ושמי השמים, ומן הארץ וכל אשר עליה, מכולם ירגיש את כח הפועל בנפעל, ואיך שאתה מחי את כולם. ובאור האמונה ישמע את שירת הבריאה היוצאת מכל נברא.

האמונה מאירה את גשמתו של יהודי. היא שולחת קרני אור בתורתו תפלתו ועבודתו. וגם בכל עניני הארציות והחומריות היא מאירה מכבודו ית'. האמונה פותחת לפניו שערי מתיקות ועריבות, בשבתות ומועדים, ובקיום המצוות, וליהנות מזיו השכינה מעין עוה"ב.

האמונה הטהורה נותנת ליהודי חזון ותוכן חיים, ומעניקה לו תחושה עילאית להרגיש את יעדו המיוחד בחייו, ואת השליחות העליונה שעליה למלא. שעל כגון דא אחו"ל (במדב"ר פ' ט"ז): אין לך חביב לפני הקב"ה כשליח הממלא שליחותו. ובכח עילאי זה מתגבר על כל מכשולי החיים.

אשרי העם שככה לו

האמונה היא סוד קיומו ונשמת אפו של יהודי. כאויר לנשימה, שבלעדיו אין לשום חי זכות קיום עלי אדמות, כן היא האמונה ליהודי המאמין. בלתי האמונה, אין לו כל קיום רוחני אפי' שעה מועטת, כי היא מקור חיתו הרוחנית, והיא נשמת התורה המצוות וכל היהדות.

האמונה, תמציתה בצו החיים של יהודי „שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד“. הפסוק הזה הוא נשמת כל היהדות, והוא שירת חייו של היהודי. את חייו מתחיל בפסוק זה, בהכנסו בבריתו של א"א משמיעים באזניו קריאה קדושה זו, וגם טרם לכן חוזרים כל לילה ליד מיטתו את שורש אמונתו כי ה' אלוקינו ה' אחד. כשאך מתחיל לדבר מלמדים אותו פסוק זה (סוכה מ"ב), ואח"כ כל ימיו פותח ומסיים את יומו בקריאת שמע, אשרינו שאנו משכימים ומעריבים ומיחדים שמך בכל יום וקוראים פעמיים באהבה ביום הקדוש אחרי הטהרו לפני ה', מסיים את היום בקבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע. וכאשר עובר לשלם העליץ וגומר תפקידו בעולמו, בטרם תאפס נשימתו, יסיים בה את שירת חייו בקריאת האמונה כי ה' אחד.

האמונה היא מזבח האהבה עליה שפכו דמם מלחני יהודים, והקטירו נשמתם כשפיהם מלא בשירת חיים, בהכרות שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. באש קודש זאת עלו על המוקד. גם כשניתנה להם האפשרות לחיות חיים מאושרים בעלמא הדין, לא ניתקו עצמם משורש האמונה, ולוא למראית עין. ומים רבים לא יוכלו לכבות את ניצוץ האמונה בלב יהודי, אפי' זה השקוע בעמקי שאול.

האמונה היא שירת החיים בעתים המאושרים, עת מתרסק על אביו שבשמים מתוך הרגשת „אם אסק שמים שם אתה“, ועמה הוא חי בעתים

א

הרמב"ם פותח דבריו בספרו משנה תורה (הל' יסודי התורה ס"א ה"א): יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון והוא ממציא כל נמצא וכו'. האמונה היא יסוד היסודות לכל עניני תורה ועבודת ה'. ובווהר הקדוש איתא (ח"ב כה.) ראשית קדמאה לכל פקודין למנדע ל' לקוב"ה בכללא, למנדע דאית שליטא עילאה דאיהו רבון עלמא וברא עלמין כולהו שמיא וארעא וכל חליהו, למנדע דאית שליט ודיין על עלמא וכו'. ורבוה"ק פירשו הכתוב (תהלים קיח) זה השער לה' צדיקים יבואו בו, על מדת האמונה, שהיא השער לעבודת ה', וכל מה שצדיק אחד גבוה במדריגתו מהשני הוא מהמת שהאמונה יותר בהירה אצלו (תורת אבות). וע"ד שאמרו חז"ל (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (חבקוק ב, ד) צדיק באמונתו יחיה. ועל דרך זה פירשו מאמר הכתוב (משלי כד) שבע יפול צדיק וקם, הצדיק הוא זה שמחויק באמונתו, שאפי' אם יפול בכל שבע המדות, היות ואמונתו ברורה וטהורה יקום מכל הנפילות, אבל ברשע כתוב יפול באחת (שם כח), נפילתו היא באחת היינו באמונה ומי יקימנו.

רבותה"ק זי"ע אמרו שע"י אמונה טהורה יכול האדם לשנות מהנהגה של טבע להנהגה שלמעלה מדרך הטבע. ומרן הס"ק מלכו"כ' ה' עושה מופתים למעלה מהטבע ע"י השרשת אמונה בלב הבאים לפניו, ובכח האמונה הוואת ה' ממשיך להם ישועה ולפעמים כשהי' מרגיש שעדיין לא החדיר בתוכם אמונה ברורה ה' חוזר אתם הרבה פעמים אני מאמין וכו' עד שהשריש בהם אמונה שלמה. והוא ע"פ מאמר חז"ל (ילקוט הטע תקי"ט) שבזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים, ובזכות אמונה עתידין להגאל. ונכלל בזה גם גאולת הפרט מכל עקתין דנפישין בין בגוף בין בגר"ן שהיא ע"י אמונה.

ובכלל האמונה אף אם עדיין לא השיג מדרגת האמונה הבהירה, אלא מחפש הוא ומבקש אמונה. וכמ"ש מרן הס"ק מסלונים זי"ע במאה"כ (ירמ' ה) שוטטו בתוצות ירושלים וראו וכו' אם תמצאו איש

וכו' מבקש אמונה ואסלח לה, ר"ל אע"פ שעדיין אין לו השגת האמונה בשלימות אך הוא מבקש אמונה, אסלח לו כבר מעכשיו, וכמו שיבאר להלן.

ב

הרמב"ם בהמשך דבריו (שם ה"ו) כתב, וידעת דבר זה מצות עשה שנאמר אנכי ד' אלקיך וכו', וכן כ' בריש ספר המצוות ח"ב וז"ל: מצוה ראשונה היא הציורי בהאמנת האלקות, והוא שנאמין שיש שם עילה וסבה הוא פועל לכל הנמצאים, והוא אומר אנכי ה"א. הרמב"ם חולק בזה על הבה"ג שלא פנה ענין אמונה בכלל המצוות במנין התרי"ג, והרמב"ן (שם) מבאר ש"י הבה"ג, שאין לכלול בתרי"ג מצוות אלא מה שהן מצוותיו או גזירותיו ית' לעשות או לא לעשות, אבל האמונה באלקים היא העיקר והשורש שממנו נולדו המצוות ואין להכניסו במנין. ביאור דבריו יש לפרש, דלא שייך למנות ענין אמונה במנין המצוות בדומה לשאר המצוות, כי בכל המצוות אם אינו מקיים מצוה אחת אין בה חסרון אלא של מצוה אחת, אבל באמונה הרי כל מצותיך אמונה (תהלים קיט). ואם ח"ו איננו מאמין לא קיים את כל התורה כולה, והרי הוא כעכו"ם, ולא שייך לחשוב האמונה כמצוה פרטית. ושי' הרמב"ם צריכה ביאור. עוד יש להבין בלשון רבינו שהזכיר ענין אמונה בלשון ידיעה, לידע שיש שם מצוי וכו', וידעת דבר זה מצות עשה וכו'. ויש לדייק מזה כי המצוה היא להשיג את האמונה מתוך ידיעה וחקירה. ואילו לשוננו בספר המצוות הוא: מצוה ראשונה הוא הציורי בהאמנת האלקות והוא שנאמין וכו', משמע כי המצוה אינה הידיעה אלא האמונה הפשוטה. וזה כמאמר הבעש"ט הק' זי"ע, שאחרי כל ההשגות והמדריגות הגני כפתי המאמין באמונה פשוטה (יסרה"ע מכתבי קדש). וכידוע שיטת צדיקי קדמאי בענין אמונה שלא להיכנס בשום חקירה בידיעת האלקות, וכמ"ד בתורת אבות על הפסוק חקור א-לוה תמצא (איוב יא), האם בחקירות אפשר למצוא ולהשיג אלקותו ית', הרי הוא מציאות שלמעלה מהשגת, ואי אפשר להשיגו ע"י חקירות, רק ע"י אמונה שהיא למעלה